

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jaromíra Jirsy a soudců Vladimíra Sládečka a Pavla Šámala (soudce zpravodaje) o ústavní stížnosti stěžovatele **J. P.**, t. č. ve věznici, zastoupeného JUDr. Denisem Mitrovičem, advokátem, sídlem Mírové náměstí 274, Týniště nad Orlicí, proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 19. ledna 2022 č. j. 14 To 31/2022-90 a usnesení Okresního soudu v Pardubicích ze dne 22. prosince 2021 č. j. 0 PP 297/2021-77, za účasti **Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích a Okresního soudu v Pardubicích**, jako účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 19. ledna 2022 č. j. 14 To 31/2022-90 a usnesením Okresního soudu v Pardubicích ze dne 22. prosince 2021 č. j. 0 PP 297/2021-77 byla porušena ústavně zaručená základní práva stěžovatele podle čl. 8 odst. 2, čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 19. ledna 2022 č. j. 14 To 31/2022-90 a usnesení Okresního soudu v Pardubicích ze dne 22. prosince 2021 č. j. 0 PP 297/2021-77 se ruší.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí s tvrzením, že jimi došlo k porušení jeho ústavně zaručeného základního práva zakotveného v čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Z ústavní stížnosti a předložených podkladů se podává, že Okresní soud v Pardubicích (dále jen „okresní soud“) v záhlaví specifikovaným rozhodnutím podle § 88 odst. 1 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, za použití § 331 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zamítl žádost stěžovatele o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

uloženého mu rozsudkem okresního soudu ze dne 12. 10. 2020 sp. zn. 1 T 113/2020. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že nebyla splněna ani jedna ze zákonných podmínek podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Uvedl, že zákonná podmínka výkonu poloviny trestu odnětí svobody uplyne až dne 17. 1. 2024, neboť i když byl stěžovateli uložen trest souhrnný k trestu, z jehož výkonu byl dne 14. 9. 2020 podmíněně propuštěn, jde o opětovný výkon trestu, přičemž trestní zákoník nerozlišuje, zda jde o trest souhrnný či samostatný. Podstatné podle okresního soudu bylo, že stěžovatel již ve výkonu trestu v minulosti byl. Stěžovatel v minulosti vykonával i trest uložený mimo jiné rozsudkem Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 15. 2. 2017 sp. zn. 10 T 63/2015, z jehož výkonu sice byl podmíněně propuštěn, ovšem aktuálně vykonávaný trest jako trest souhrnný k tomuto dříve uloženému a vykonávanému trestu uložen nebyl. Podle okresního soudu stěžovatel kromě podmínky potřebné délky vykonaného trestu nesplnil ani podmínku prokázání nadstandardního výkonu trestu, protože byl do současné doby pouze jednou kázeňsky odměněn a je stále pro výkon trestu zařazen ve II. diferenciacní skupině, přičemž účelu výkonu trestu je u něho teprve postupně dosahováno. Konečně okresní soud nepovažoval za splněnou ani třetí podmínku pro vyhovění žádosti stěžovatele o podmíněné propuštění, tedy předpoklad vedení řádného života do budoucna, protože stěžovatel byl v minulosti opakovaně soudně trestán a má tak zřejmé sklony k páchání zejména majetkové trestné činnosti, za kterou je odsuzován již od roku 2014. Tyto sklony jsou u něj značné a neumožnily proto okresnímu soudu jiný závěr než ten, že na splnění předpokladu vedení řádného života stěžovatelem do budoucna nelze ani s vyšší mírou pravděpodobnosti usuzovat.

3. Stížnost stěžovatele proti uvedenému usnesení okresního soudu Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „krajský soud“) napadeným usnesením podle § 148 odst. 1 písm. c) trestního řádu zamítl. V usnesení okresního soudu neshledal žádné pochybení a s jeho závěry se plně ztotožnil.

II. Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítá, že byl-li usnesením Okresního soudu v Trutnově ze dne 14. 9. 2020 č. j. 3 PP 92/2020-48 podle § 88 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku podmíněně propuštěn mimo jiné i z výkonu souhrnného trestu odnětí svobody v trvání čtyř roků a deseti měsíců z rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. 5. 2020 sp. zn. 1 T 111/2019, kterým byly zrušeny výroky o trestu z rozsudku Okresního soudu v Chrudimi ze dne 18. 1. 2019 sp. zn. 7 T 178/2018 a z rozsudku Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 7. 3. 2018 sp. zn. 5 T 133/2016, musel z tohoto trestu vykonat nejméně jeho polovinu. Je proto přesvědčen, že rozhodující soudy k němu měly přistupovat tak, jako by k datu 14. 9. 2021 vykonal jednu polovinu z trestu v trvání čtyř roků a deseti měsíců, tedy dva roky a pět měsíců, a že mu měla být taková část vykonaného trestu do nyní vykonávaného trestu ve výměře pěti let a šesti měsíců započtena. Má za to, že ke dni podání žádosti o podmíněné propuštění (tj. 2. 11. 2021) vykonal více než polovinu uloženého souhrnného trestu ve výměře pěti let a šesti měsíců, a měl být proto podmíněně propuštěn na svobodu jak postupem podle § 88 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku, tak podle § 88 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku. Rovněž se domnívá,

že vzhledem k tomu, že byl ve výkonu trestu, který mu byl uložen rozsudkem, k němuž byl uložen trest souhrnný, mělo by se na něj pohlížet jako na osobu tzv. prvotrestanou.

III.

Vyjádření účastníků řízení

5. Ústavní soud vyzval podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu účastníky řízení a vedlejší účastníky řízení, aby se vyjádřili k ústavní stížnosti.

6. Okresní soud plně odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí ve věci.

7. Krajský soud rovněž odkázal na odůvodnění svého usnesení s tím, že po přezkoumání věci zjistil, že stěžovatel nesplnil žádnou ze tří podmínek podmíněného propuštění, proto jeho stížnost proti usnesení okresního soudu zamítl.

8. Okresní státní zastupitelství v Pardubicích ani Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové nevyužila možnosti vyjádřit se k ústavní stížnosti, čímž nastoupila domněnka, že se vzdala postavení vedlejších účastníků řízení. Ústavní soud proto s nimi jako s vedlejšími účastníky dále nejednal.

9. Ústavní soud nepovažoval za nezbytné zasílat vyjádření účastníků řízení stěžovateli k replice, neboť se v nich neobjevily žádné zásadní nebo nové argumenty.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

10. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení. Shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla vydána rozhodnutí napadená v ústavní stížnosti. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Jeho ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*), neboť vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

11. Ústavní soud je podle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy), není jim instančně nadřizen, a nezasahuje do rozhodovací činnosti soudů vždy, když došlo k porušení „běžné zákonnosti nebo k jiným nesprávnostem“, ale až tehdy, představuje-li takové porušení zároveň porušení ústavně zaručeného základního práva nebo svobody [srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 1995 sp. zn. II. ÚS 45/94 (N 5/3

SbNU 17), všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>]. V řízení o ústavní stížnosti tedy není sama o sobě významná námitka „nesprávnosti“ napadeného rozhodnutí, a není rozhodné, je-li dovozována z hmotného či procesního (podústavního) práva.

12. Podstatou ústavní stížnosti stěžovatele je jeho námitka, že ke dni podání žádosti o podmíněné propuštění (tj. 2. 11. 2021) vykonal více než polovinu uloženého souhrnného trestu odnětí svobody ve výměře pěti let a šesti měsíců a že tedy první zákonná podmínka podmíněného propuštění byla naplněna.

13. Ústavní soud shledal, že ústavní stížnost stěžovatele je důvodná, neboť obecné soudy při svém rozhodování jednak napadená rozhodnutí dostatečně neodůvodnily, jednak nesplnily všechny povinnosti plynoucí z ústavně konformní interpretace § 88 trestního zákoníku upravujícího institut podmíněného propuštění. Tím došlo k porušení stěžovatelových práv na osobní svobodu podle čl. 8 odst. 1 Listiny, resp. jeho ústavně zaručeného základního práva na zbavení osobní svobody toliko zákonným způsobem podle čl. 8 odst. 2 Listiny, dále na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny a zákazu dvojího přičítání zaručeného čl. 40 odst. 5 Listiny.

a) Právo na soudní ochranu a institut podmíněného propuštění v judikatuře Ústavního soudu

14. Podle ustálené judikatury Ústavního soudu neexistuje ústavně zaručené právo na to, aby bylo vyhověno žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Posouzení splnění zákonných podmínek je věcí soudcovské úvahy. Je tedy na obecných soudech, aby zkoumaly a posoudily, zda podmínky pro aplikaci tohoto institutu jsou dány a aby své úvahy v tomto směru přiměřeným způsobem odůvodnily. Ústavní soud zásadně respektuje takové nezávislé rozhodnutí obecných soudů, nicméně je povolán zasáhnout, vybočuje-li výklad obecných soudů ze zásad spravedlivého procesu [srov. nálezy ze dne 5. 11. 2015 sp. zn. III. ÚS 599/14 (N 194/79 SbNU 207) či ze dne 3. 1. 2017 sp. zn. I. ÚS 2201/16 (N 4/84 SbNU 69)]. Za takový exces lze považovat například rozhodování na základě nedostatečně zjištěného skutkového stavu věci a opření rozhodnutí toliko o informace z doby odsouzení stěžovatele [náleze ze dne 22. 3. 2001 sp. zn. III. ÚS 611/2000 (N 51/21 SbNU 439)], posouzení zákonné podmínky prognózy vedení řádného života na svobodě na základě minulého chování stěžovatele, respektive okolností vztahujících se k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu [náleze ze dne 12. 5. 2011 sp. zn. III. ÚS 1735/10 (N 90/61 SbNU 405)] či porušení principu kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní [náleze ze dne 4. 10. 2016 sp. zn. II. ÚS 2503/16 (N 185/83 SbNU 37)].

15. Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je koncipováno jako mimořádný zákonný institut (náleze sp. zn. III. ÚS 599/14). Mimořádnost podmíněného propuštění ovšem neznamená, že by snad soudy měly možnost libovolného rozhodování či že by se na toto rozhodování nevztahovala povinnost rozhodovat předvídatelně a přesvědčivě. V nálezu ze dne 28. 11. 2018 sp. zn. II. ÚS 482/18 (N 195/91 SbNU 411) Ústavní soud zdůraznil, že mimořádným je institut podmíněného propuštění pouze v tom, že benevolencí státu odsouzený za určitých podmínek nemusí vykonat uložený trest celý. Mimořádnost daného institutu naopak nespočívá v tom, že by soud měl možnost

zamítnout žádost odsouzeného o podmíněné propuštění, naplnil-li odsouzený zákonná kritéria. Z požadavku právního státu vyplývá povinnost obecného soudu odsouzeného podmíněně propustit, splnil-li odsouzený všechny zákonné podmínky.

16. Z pojetí trestu jako sankce, která pokud možno postihuje pachatele jen v nezbytné míře (§ 38 odst. 2 trestního zákoníku), vyplývá, že bylo-li dosud odpykanou částí trestu odnětí svobody již dosaženo nápravy pachatele a ochrany společnosti, je další výkon tohoto trestu nepotřebný a také neodůvodněný. I když soud při ukládání trestu přihlíží k možnosti nápravy pachatele, nelze vždy přesně předvídat, jak se u jednotlivých pachatelů projeví jeho účinek. Z chování odsouzeného a z jeho postoje k plnění povinností v době výkonu trestu odnětí svobody může být pak patrná taková změna, že k tomu, aby vedl řádný život, již není třeba dalšího výkonu tohoto trestu a že může být propuštěn na svobodu. Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je významným prostředkem k dovršení nápravy a resocializace odsouzeného, a neznamená tedy ukončení tohoto procesu, ale pokračování působení na pachatele v jiných podmínkách (na svobodě) a jinými prostředky než vlastním výkonem nepodmíněného trestu odnětí svobody. Podmíněné propuštění spolu s postpenitenciární péčí se tak řadí mezi významné prostředky k ochraně společnosti před recidivou (viz nález sp. zn. I. ÚS 2201/16).

17. Smysl institutu podmíněného propuštění spočívá v motivování odsouzeného, aby svým chováním a plněním svých povinností ve výkonu trestu prokázal polepšení. Bylo-li dosud odpykanou částí trestu již dosaženo účelu trestem sledovaného, je další výkon trestu nepotřebný a také neodůvodněný (nález sp. zn. II. ÚS 2503/16). Podmíněné propuštění v sobě navíc obsahuje nástroje pro pokračování procesu resocializace, protože je spojeno se stanovením zkušební doby, eventuálně též s vyslovením dohledu a s uložením přiměřených omezení a povinností (srov. § 89 odst. 2 trestního zákoníku). Hrozící „Damoklův meč“ nařízení výkonu zbytku trestu dále snižuje riziko potenciální recidivy (nález sp. zn. III. ÚS 1735/10). Podmíněné propuštění ve správný čas, kdy již byl u odsouzených naplněn účel trestu a ještě nepřevážilo negativní působení vězeňského prostředí a pobytu v něm, tedy napomáhá skutečnému cíli výkonu trestu, jímž je náprava odsouzeného (nález sp. zn. I. ÚS 2201/16).

18. Obdobně je účel podmíněného propuštění vyjádřen v odborné literatuře. Smyslem podmíněného propuštění je umožnit opustit brány věznice osobám, které během svého pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody dokázaly analyzovat své protiprávní jednání, sebekriticky se k němu postavit, vyvodit z něj poučení a svým aktivním a kladným přístupem ve výkonu trestu odnětí svobody prokázat své polepšení (VICHEREK, R. Současné trendy vývoje podmíněného propuštění. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 1, str. 6 a násl.). Podmíněné propuštění funguje jako motivační prvek u odsouzeného pachatele, aby se aktivně zapojil ve výkonu trestu do programů zacházení, které by měly mít nejen preventivní účinek z hlediska recidivy, ale též integrující a restorativní účinky (HULMÁKOVÁ, J. Podmíněné propuštění z pohledu aplikační praxe a vybraných evropských právních úprav. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 2, str. 27 a násl.).

19. Podmínky podmíněného propuštění je vždy třeba interpretovat tak, že nelze zásadně při rozhodování vyloučit možnost podmíněného propuštění pro jakkoli definovanou skupinu odsouzených, a to ani u chronických recidivistů či pachatelů velmi závažné

kriminality, připustil-li zákonodárce obecně možnost podmíněného propuštění u všech odsouzených. Každý případ je třeba hodnotit individuálně a rozhodnutí o podmíněném propuštění je nutné odůvodnit vzhledem k osobě konkrétního odsouzeného, neopomíjeje též jeho možný vývoj a nápravu v průběhu výkonu trestu odnětí svobody a další relevantní aktuální informace (náleží sp. zn. I. ÚS 2201/16).

20. Nelze též pominout souvislost rozhodování o podmíněném propuštění odsouzeného s jeho ústavně zaručenou osobní svobodou. Ta přitom může být z určitého úhlu pohledu považována za východisko ostatních základních práv a svobod, neboť jejím omezením dochází i k omezení jiných základních práv (srov. náleží ze dne 19. 6. 2018 sp. zn. Pl. ÚS 36/17). Byť tedy Ústavní soud na jedné straně ustáleně připomíná, že samotné porušení procesních pravidel stanovených procesními právními předpisy ještě nemusí samo o sobě znamenat porušení práva na soudní ochranu [srov. např. usnesení ze dne 27. 8. 2003 sp. zn. I. ÚS 148/02 (U 19/31 SbNU 327), náleží ze dne 10. 3. 2015 sp. zn. II. ÚS 2172/14 (N 54/76 SbNU 747) či usnesení ze dne 21. 5. 2014 sp. zn. I. ÚS 2435/13], na druhé straně je třeba pamatovat na to, že řádné naplnění všech požadavků spravedlivého procesu při rozhodování o podmíněném propuštění je velmi podstatné právě z hlediska možných důsledků nesprávného rozhodnutí na životní osud konkrétní osoby i její rodiny.

21. Východiskem pro posuzování naplnění podmínek pro podmíněné propuštění je tedy hodnocení, zda došlo ke skutečnému polepšení a nápravě odsouzeného, neboť právě náprava odsouzeného nejefektivněji vede k ochraně společnosti, tedy k naplnění účelu trestního práva ve společnosti [viz náleží sp. zn. III. ÚS 1735/10, sp. zn. I. ÚS 2201/16 a sp. zn. II. ÚS 482/18, dále i náleží ze dne 23. 4. 1998 sp. zn. IV. ÚS 463/97 (N 47/10 SbNU 313) či ze dne 29. 8. 2005 sp. zn. IV. ÚS 144/05 (N 166/38 SbNU 327)].

b) Ústavně konformní interpretace podmínek podmíněného propuštění

22. Podle § 88 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku soud může odsouzeného podmíněně propustit na svobodu, prokázal-li odsouzený po právní moci rozsudku, zejména ve výkonu trestu svým chováním a plněním svých povinností polepšení a může se od něho očekávat, že v budoucnu povede řádný život nebo soud přijme záruku za dovršení nápravy odsouzeného, a odsouzený vykonal alespoň polovinu uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta České republiky zmírněného trestu odnětí svobody [nejsou-li ovšem dány podmínky § 88 odst. 1 písm. b), odst. 2, 4 a 5 trestního zákoníku]. Uvedené ustanovení tedy stanoví tři kumulativní podmínky, při jejichž splnění soud odsouzeného podmíněně propustí na svobodu. První a objektivně zpravidla dobře zjištělnou podmínkou je, že odsouzený vykonal alespoň polovinu uloženého trestu. Druhá a třetí podmínka se vztahují k osobě odsouzeného. Ten má prokázat, že se v důsledku výkonu trestu odnětí svobody polepšil (druhá podmínka) a že v budoucnu povede řádný život (třetí podmínka). Ustanovení § 88 odst. 3 trestního zákoníku přidává k těmto třem základním (obligatorním) podmínkám tři další faktory, které by měl soud vzít v úvahu u osob odsouzených za zločin, tj. zda odsouzený včas nastoupil do výkonu trestu, zda se pokusil odčinit následky svého činu a jak přistupoval k výkonu ochranného léčení, vykonával-li jej.

23. Z hlediska první zákonné podmínky podmíněného propuštění, tj. vykonání alespoň poloviny uloženého trestu, je podstatné, že trestní zákoník, trestní řád ani zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o výkonu trestu“), nestanovují žádná pravidla pro časové pořadí výkonu více postupně uložených trestů odnětí svobody. Upraveno je toliko pořadí výkonu trestu odnětí svobody ve vztahu k současně uloženým ochranným opatřením ochranného léčení a zabezpečovací detence (srov. § 99 odst. 4 věty druhá až čtvrtá a § 100 odst. 3 věty druhá a třetí trestního zákoníku). Jediné pravidlo upravující obecněji situaci, v níž má odsouzený vykonat více postupně uložených trestů odnětí svobody, představuje § 77 zákona o výkonu trestu, podle kterého postupně uložené a dosud zcela nevykonané tresty se považují z hlediska výkonu trestu za trest jediný. Bylo-li tedy odsouzenému uloženo několik trestů odnětí svobody, jež dosud nejsou zcela vykonány, považují se z hlediska výkonu za jediný trest. V takovém případě je podmíněné propuštění možné teprve po odpykání poloviny nebo třetiny součtu všech trestů odnětí svobody postupně uložených, popřípadě zmírněných na základě rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii [srov. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 1974 sp. zn. Tpjn 13/74 (publ. pod č. 30/1974-II. Sb. rozh. tr.)].

24. Obdobou § 77 zákona o výkonu trestu je i § 6a odst. 9 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, který stanoví, že pro účely stanovení stupně zabezpečení se postupně uložené na sebe navazující tresty považují za trest jediný.

25. Fikce jednosti postupně uložených trestů odnětí svobody z hlediska jejich výkonu se projevuje např. tím, že pro potřeby stanovení minimální délky vykonaného trestu při rozhodování o podmíněném propuštění podle § 88 trestního zákoníku se všechny postupně uložené vykonatelné tresty odnětí svobody sečtou a potřebná minimální délka se určí z tohoto jejich součtu (srov. shora zmíněné stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 13/74). Je-li v určitých případech [§ 88 odst. 1 písm. b) a § 88 odst. 2 trestního zákoníku] umožněno podmíněné propuštění i před vykonáním jedné poloviny uloženého trestu a pachateli bylo uloženo postupně více trestů odnětí svobody, z nichž ne na všechny dopadá tento zvýhodněný režim, může být odsouzený podmíněně propuštěn jen po výkonu nejméně jedné poloviny z nich. Přísnější úprava platí ve vztahu ke všem postupně uloženým trestům odnětí svobody i tehdy, vyžaduje-li alespoň jeden z nich pro podmíněné propuštění naopak delší dobu, než je polovina uložené výměry [srov. KALVODOVÁ, Věra. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 980].

26. Při ukládání souhrnného či úhrnného trestu odnětí svobody, v němž je za více trestných činů spáchaných v souběhu ukládán *de iure* i *de facto* jediný trest vyjádřený jedinou konkrétní výměrou, musí být předpoklady naplnění účelu tohoto trestu posuzovány rovněž současně a v plném rozsahu s přihlédnutím ke specifickým všech sbíhajících se trestných činů, za něž je takový trest ukládán (srov. nález Ústavního soudu ze dne 7. 10. 2021 sp. zn. II. ÚS 2148/21).

27. Jde-li o druhou zákonnou podmínku podmíněného propuštění – polepšení, k tomu Ústavní soud např. v již shora citovaném nálezu sp. zn. III. ÚS 611/2000 připomněl, že v řízení o žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

je nezbytné opatřit dostatek aktuálních skutkových podkladů, z nichž je možno s co nejvyšší mírou pravděpodobnosti usoudit, zda a případně nakolik dosavadní výkon trestu splnil u odsouzeného svůj předpokládaný účel, byť vzhledem k povaze věci bude úsudek soudu v tomto ohledu vždy ohrožen jistým stupněm rizika nesprávnosti. Podmínce polepšení může například nasvědčovat, účastní-li se odsouzený programů určených k předcházení trestné činnosti, rozezná-li a reflektuje-li okolnosti, které v minulosti přispěly k tomu, že páchal trestnou činností, pracuje-li, přestože před nástupem nebyl dlouhodobě zaměstnán, zlepšuje-li své znalosti a schopnosti s cílem uplatnit se ve společnosti, získává-li náhled na svoji trestní minulost a lituje-li upřímně svého jednání nebo neporušuje-li ve výkonu trestu výrazně své povinnosti (například opakovaným užíváním omamných látek). Obecně ovšem není vhodné vycházet pouze z počtu nasbíraných kázeňských odměn či trestů. Primárně je třeba hodnotit, za co mu byly uloženy kázeňské odměny či tresty, nikoli jen kolik mu jich bylo uloženo, byť samozřejmě ani tuto okolnost nelze úplně pominout, neboť při opakovaných odměnách to může zejména u delších trestů ukazovat na zvýšenou snahu po nápravě a na zafixování určitých pozitivních návyků. V souvislosti s tím je nutno reflektovat celý průběh výkonu trestu a vývoj odsouzeného v tomto průběhu. Ukazoval-li například odsouzený v prvotní fázi výkonu trestu známky polepšení, ale v době předcházející rozhodnutí o podmíněném propuštění se jeho pozitivní vývoj zastavil či stagnoval, anebo se dokonce choval opačným způsobem, soud takové jednání jistě nebude definovat jako polepšení. Podobně ani neplnění povinností v počátku výkonu trestu nutně neznamená, že se odsouzený nepolepšil později. Byť tedy výkon trestu tvoří jeden celek, pro účely podmíněného propuštění lze rozlišovat různé fáze adaptace, a to zejména v případě delších nepodmíněných trestů odnětí svobody.

28. Požadavek, že v řízení o žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je nezbytné opatřit dostatek aktuálních skutkových podkladů, je nutno vztáhnout rovněž k třetí zákonné podmínce podmíněného propuštění, tj. vedení řádného života v budoucnu. Při hodnocení podmínky očekávání vedení řádného života v budoucnu si nelze vystačit pouze s informacemi o trestní minulosti odsouzeného, naopak zásadně je třeba zjistit a zohlednit též aktuální poznatky k osobnosti odsouzeného, stavu jeho nápravy a jeho možné vnitřní proměně (srov. nález sp. zn. I. ÚS 2201/16). Je tak nutno zjišťovat, zda bude mít odsouzený po případném propuštění zajištěné zaměstnání (či jiný zdroj příjmů) a ubytování, zda udržoval kontakt s rodinou či jinými blízkými a jaká je jeho širší trestní minulost, včetně možných předchozích propuštění na svobodu. Tyto okolnosti, vztahující se k materiálnímu a sociálnímu zázemí odsouzeného, ovlivňují možnost reintegrace odsouzeného do společnosti, a tedy jsou relevantní při rozhodování o podmíněném propuštění. Se zajištěním uvedených potřeb (zaměstnání, ubytování) přitom odsouzeným často pomáhají Probační a mediační služba České republiky, sociální kurátoři či jiné organizace zaměřené na resocializaci propuštěných, jejichž podklady proto mohou hrát významnou roli při rozhodování o podmíněném propuštění (srov. nález ze dne 13. 7. 2021 sp. zn. IV. ÚS 575/21).

29. Opatřené podklady soudu musí řádně zhodnotit, přičemž jejich úvaha musí být věrohodná, logická a s dostatečnou oporou mimo jiné i v návrzích a podáních účastníků řízení [nález ze dne 28. 6. 2007 sp. zn. III. ÚS 290/06 (N 108/45 SbNU 459)]. Odůvodnění rozhodnutí musí účastníkům řízení umožňovat seznatelnost těch úvah soudu, jež byly relevantní pro výsledek řízení, a tím přezkoumatelnost soudního rozhodnutí

z hlediska zákonnosti i věcné správnosti (nález ze dne 13. 8. 2018 sp. zn. I. ÚS 3755/17). Nesplní-li obecné soudy uvedené povinnosti či nezohlední-li zjištěné relevantní skutečnosti řádně, mohou porušit právo odsouzeného na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny (srov. nálezy sp. zn. III. ÚS 611/2000, sp. zn. II. ÚS 2503/16, sp. zn. I. ÚS 2201/16).

30. Obecně relevantním je pak též faktor trestní minulosti odsouzeného, byť je třeba zdůraznit, že prognóza vedení řádného života se vztahuje k budoucnosti, tj. k době po eventuálním propuštění z výkonu trestu, a na její nedostatek tedy nelze usuzovat výlučně na základě minulého chování odsouzeného. Byl-li by závěr soudu o nenaplnění podmínky očekávání budoucího řádného života odsouzeného založen primárně na okolnostech či důvodech, které hrály roli dříve při uložení samotného trestu odnětí svobody, došlo by také k porušení zákazu dvojího přičítání vyplývajícího z principu *ne bis in idem* podle čl. 40 odst. 5 Listiny [srov. např. nálezy sp. zn. III. ÚS 1735/10, sp. zn. II. ÚS 2503/16, sp. zn. I. ÚS 2201/16, sp. zn. II. ÚS 1945/20 aj.]. Trestní minulost odsouzeného obecně představuje také důležité hledisko při posuzování splnění podmínek podmíněného propuštění, nicméně hodnocení prognózy vedení řádného života v budoucnu zásadně nemůže být založeno jen na ní. Naopak je při něm nutné zohlednit i další, zejména aktuální poznatky k osobnosti odsouzeného, stavu jeho nápravy i prostředí, v němž by se ocitl po případném podmíněném propuštění na svobodu, a zabývat se též okolnostmi spáchané trestné činnosti při zaměření na míru překonání subjektivních příčin této trestné činnosti odsouzeným.

31. Ani trestní minulost odsouzeného nelze hodnotit mechanicky, tedy například sledovat jen počty minulých odsouzení či nevyužitých šancí podmíněného propuštění. Z tohoto hlediska není samo o sobě určující, kolikrát byl odsouzený trestán, kolikrát byl ve výkonu trestu odnětí svobody či kolikrát se neosvědčil po podmíněném propuštění. Žádná z těchto skutečností nemůže sama o sobě vyloučit možnost podmíněného propuštění, změnil-li odsouzený opravdu svůj život. Podobně jako tomu je u relevance kázeňských odměn a trestů pro posouzení polepšení odsouzeného, ani hodnocení očekávání vedení řádného života nelze založit na pouhých počtech odsouzení či výkonů nepodmíněného trestu odnětí svobody. Je nutné analyzovat vývoj trestné činnosti odsouzeného z hlediska její frekvence a závažnosti, a to zejména v letech předcházejících spáchání trestného činu, za který odsouzený vykonává trest. Nelze také v dané souvislosti přehlížet, že míru rizika, jež je inherentně spjata s podmíněným propuštěním, lze zmírnit uložením doprovodných opatření předvídaných v § 89 odst. 1 a 2 trestního zákoníku, tj. dohledu či přiměřených omezení a přiměřených povinností. Tato doprovodná opatření, zejména probační dohled, mohou výrazně napomoci k dovršení nápravy odsouzeného a usnadnit mu přechod z výkonu trestu odnětí svobody na svobodu, což ostatně vyplývá i z § 49 odst. 2 trestního zákoníku (srov. IV. ÚS 575/21).

32. Lze dodat, že podmínka prokázání polepšení je s podmínkou týkající se předpokladu vedení řádného života odsouzeného v budoucnu úzce svázána, neboť předpoklad vedení řádného života v budoucnu logicky (ne však nutně) na polepšení navazuje. Zatímco polepšení sleduje aktivitu a změnu chování odsouzeného v blízké minulosti, popřípadě v přítomnosti, očekávání vedení řádného života je orientováno do budoucna. Alternativou k očekávání vedení řádného života od samotného odsouzeného je přijetí záruky za dovršení jeho nápravy. V obou případech se nicméně předpokládá, že pozitivní proces,

který byl započat v průběhu výkonu trestu a který nasvědčuje proměně odsouzeného, bude pokračovat po propuštění. Není přitom vyžadováno stoprocentní přesvědčení o tom, že odsouzený nespáchá další trestný čin. Očekávání vedení řádného života, respektive dovršení nápravy odsouzeného v budoucnu je ze své podstaty předpokladem pravděpodobnostním, byť je třeba ho činit s potřebnou znalostí rozhodných skutečností a musí jít o odůvodněný předpoklad (srov. nálezný sp. zn. IV. ÚS 575/21).

c) aplikace obecných východisek na nyní posuzovanou věc

33. V nyní posuzovaném případě Ústavní soud z vyžádaného trestního spisu okresního soudu zjistil, že stěžovatel byl usnesením Okresního soudu v Trutnově ze dne 14. 9. 2020 č. j. 3 PP 92/2020-48 podle § 88 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku podmíněně propuštěn jednak z výkonu souhrnného trestu odnětí svobody v trvání tří roků z rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 15. 2. 2017 sp. zn. 10 T 63/2015, kterým byl zrušen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 6. 10. 2014 sp. zn. 2 T 154/2013 ve znění rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. 10. 2017 sp. zn. 10 To 311/2017, a jednak z výkonu souhrnného trestu odnětí svobody v trvání čtyř roků a deseti měsíců z rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. 5. 2020 sp. zn. 1 T 111/2019, kterým byly zrušeny výroky o trestu z rozsudku Okresního soudu v Chrudimi ze dne 18. 1. 2019 sp. zn. 7 T 178/2018 a z rozsudku Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 7. 3. 2018 sp. zn. 5 T 133/2016. Byla stanovena zkušební doba v trvání sedmi let, dohled a stěžovateli byla uložena povinnost, aby během zkušební doby podle svých sil uhradil způsobenou škodu (viz č. l. 1051 spisu vedeného u okresního soudu pod sp. zn. 1 T 113/2020).

34. Je zřejmé, že byl-li stěžovatel podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody podle § 88 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku, musel odpykat nejméně jednu polovinu z uložených souhrnných trestů odnětí svobody ve výměře tří let (z rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 15. 2. 2017 sp. zn. 10 T 63/2015) a čtyř let a deseti měsíců (z rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. 5. 2020 sp. zn. 1 T 111/2019). Z trestu uloženého rozsudkem Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 15. 2. 2017 sp. zn. 10 T 63/2015 ve výměře tří let musel tedy vykonat nejméně jeden a půl roku a z trestu uloženého rozsudkem Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. 5. 2020 sp. zn. 1 T 111/2019 ve výměře čtyř let a deseti měsíců musel vykonat nejméně dva roky a pět měsíců.

35. Následně byl rozsudkem okresního soudu ze dne 12. 10. 2020 č. j. 1 T 113/2020-1127 podle § 45 odst. 1 trestního zákoníku zrušen v rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. 5. 2020 sp. zn. 1 T 111/2019 ve vztahu ke stěžovateli celý výrok o trestu (mimo jiné) a podle § 209 odst. 4 trestního zákoníku za použití § 45 odst. 1 trestního zákoníku a § 43 odst. 2 trestního zákoníku byl stěžovatel odsouzen ke společnému souhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání pěti let a šesti měsíců, a to rovněž za současného zrušení výroků o trestu z rozsudku Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 7. 3. 2018 sp. zn. 5 T 133/2016, který nabyl právní moci dne 12. 9. 2018, a z rozsudku Okresního soudu v Chrudimi ze dne 18. 1. 2019 sp. zn. 7 T 178/2018 ve spojení s rozsudkem krajského soudu ze dne 24. 4. 2019 č. j. 14 To 62/2019-476 (viz č. l. 1127 a násl. spisu vedeného u okresního soudu pod sp. zn.

1 T 113/2020). Uložený trest odnětí svobody v trvání pěti let a šesti měsíců stěžovatel v současné době vykonává.

36. S přihlédnutím k obsahu shora zmíněného § 77 zákona o výkonu trestu odnětí svobody, podle kterého se postupně uložené a dosud zcela nevykonané tresty považují z hlediska výkonu trestu za trest jediný, Ústavní soud přisvědčuje stěžovatelově námitce v tom, že vykonal-li nejméně polovinu z uloženého trestu odnětí svobody ve výměře čtyř let a deseti měsíců z rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. 5. 2020 sp. zn. 1 T 111/2019 (tj. nejméně dva roky a pět měsíců), bylo třeba danou poměrnou část vykonaného trestu započíst do trestu, který byl stěžovateli uložen rozsudkem okresního soudu ze dne 12. 10. 2020 č. j. 1 T 113/2020-1127 ve výměře pěti let a šesti měsíců, pro účely opětovného podmíněného propuštění, což ve věci rozhodující obecné soudy neučinily a touto skutečností se vůbec nezabývaly. Žádným způsobem nezjišťovaly, jakou část z trestu odnětí svobody ve výměře čtyř let a deseti měsíců z rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. 5. 2020 sp. zn. 1 T 111/2019 stěžovatel vykonal, ani neodůvodnily, proč již vykonanou část z daného trestu nezapočetly pro účely opětovného podmíněného propuštění do trestu uloženého stěžovateli rozsudkem okresního soudu ze dne 12. 10. 2020 č. j. 1 T 113/2020-1127 ve výměře pěti let a šesti měsíců.

37. Ze zprávy o nastoupení trestu (viz č. l. 1205 spisu vedeného u okresního soudu pod sp. zn. 1 T 113/2020) vyplývá, že stěžovatel nastoupil k výkonu trestu odnětí svobody ve výměře pěti let a šesti měsíců (z rozsudku okresního soudu ze dne 12. 10. 2020 č. j. 1 T 113/2020-1127) dne 19. 4. 2021. K vykonání poloviny trestu ve smyslu § 88 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku musí tedy vykonat dva roky a osm měsíců. Při započtení již vykonaného trestu nejméně ve výměře dvou let a pěti měsíců z rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. 5. 2020 sp. zn. 1 T 111/2019 by mu tak zbývalo k vykonání poloviny uloženého trestu vykonat trest odnětí svobody ve výměře tří měsíců, přičemž ke dni podání žádosti o podmíněné propuštění (tj. dne 2. 11. 2021) vykonal téměř sedm měsíců.

38. Okresní soud a krajský soud proto pochybily, když uzavřely, že zákonná podmínka podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody stanovená v § 88 odst. 1 písm. a) trestního řádu, tj. výkon poloviny uloženého trestu odnětí svobody, uplyne až dne 17. 1. 2024. Situaci stěžovatele nelze činit závislou na tom, kterou část z trestu, jenž se považuje za jediný ve smyslu § 77 zákona o výkonu trestu, vykonal jako první a která byla zrušena. Naopak vykonání poloviny trestu se musí poměrně promítnout do zápočtu všech uložených a vykonávaných trestů (jako trest jediný), ohledně kterých byl stěžovatel podmíněně propuštěn na svobodu. V opačném případě by šlo o věc náhody, kdo nařídí který trest dřív, což nemůže být věcí legitimního očekávání. Jinými slovy z hlediska výkonu trestu nelze současně aplikovat fikci jednotnosti postupně uložených trestů odnětí svobody a současně k nim přistupovat jako k několika samostatným trestům.

39. Okresnímu soudu je třeba přisvědčit toliko v tom, že u stěžovatele nebyla splněna podmínka § 88 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku, tj. že dosud nebyl ve výkonu trestu. Tato podmínka nastala ve vztahu k druhému trestu, který vykonával na základě rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 15. 2. 2017 sp. zn. 10 T 63/2015, z jehož výkonu sice byl podmíněně propuštěn, ale aktuálně vykonávaný trest jako trest

souhrnný k tomuto dříve uloženému a vykonávanému trestu uložen nebyl. Z uvedeného důvodu nelze ve věci aplikovat § 88 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku (neboť ve výkonu trestu odnětí svobody byl), ale jen § 88 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku.

40. Ač stěžovatel v ústavní stížnosti vznáší toliko námitky vztahující se k první zákonné podmínce podmíněného propuštění, Ústavní soud je podle své ustálené judikatury vázán petitum, nikoli obsahem ústavní stížnosti, a v dané souvislosti se zaměřil rovněž na posouzení toho, zda se obecné soudy ústavně konformním způsobem vypořádaly také s naplněním či nenaplněním druhé a třetí zákonné podmínky podmíněného propuštění. Shledal, že ani v tomto ohledu napadená rozhodnutí obecných soudů obstát nemohou.

41. Podle závěru okresního soudu a krajského soudu stěžovatel nesplnil ani druhou zákonnou podmínku podmíněného propuštění – polepšení, protože byl do současné doby pouze jednou kázeňsky odměněn a je stále pro výkon trestu zařazen ve II. diferenciacní skupině. Obecné soudy proto uzavřely, že účelu výkonu trestu je u něho teprve postupně dosahováno.

42. Ani s tímto závěrem ve věci rozhodujících soudů se Ústavní soud nemohl ztotožnit. Okresní soud ani krajský soud totiž nepřihledly k chování stěžovatele v předchozí části (ne)započítaného souhrnného trestu ve výměře dvou let a pěti měsíců z rozsudku Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. 5. 2020 sp. zn. 1 T 111/2019, kde byl z výkonu trestu odnětí svobody podmíněně propuštěn na svobodu. Přičemž je zřejmé, že byl-li podmíněně propuštěn, musel být u něj ve vztahu k této započítané části (pro účely podmíněného propuštění) vykonaného trestu prokázán nadstandardní způsob výkonu trestu, resp. jeho polepšení, což je nutno zohlednit také u nyní posuzované žádosti stěžovatele o podmíněné propuštění z výkonu souhrnného trestu odnětí svobody, a to tím spíše, když se prokazatelně polepšil v převážné části poloviny trestu, která se zvažuje z hlediska nynějšího podmíněného propuštění, a navíc mu ještě v další fázi výkonu trestu po nástupu uloženého shora uvedeného souhrnného trestu odnětí svobody, který nyní vykonává, byla uložena další, byť zatím jen jedna, kázeňská odměna.

43. Konečně Ústavní soud nemohl přisvědčit obecným soudům ani ohledně posouzení třetí zákonné podmínky podmíněného propuštění, tj. podmínky očekávání vedení řádného života v budoucnu.

44. Obecné soudy se při posuzování stěžovatelovy prognózy budoucího vedení řádného života zaměřily toliko na jeho trestní minulost. Okresní soud svůj závěr o nesplnění této podmínky odůvodnil tím, že stěžovatel byl v minulosti opakovaně odsouzen a má tak značné sklony k páchání zejména majetkové trestné činnosti, za kterou je odsuzován již od roku 2014. Tyto sklony neumožnily podle okresního soudu jiný závěr než ten, že na splnění předpokladu vedení řádného života stěžovatelem do budoucna nelze ani s vyšší mírou pravděpodobnosti usuzovat. Krajský soud se s názorem okresního soudu plně ztotožnil.

45. Takové odůvodnění Ústavní soud nepovažuje za náležité a založené na dostatečných skutkových podkladech. Ač okresní soud v odůvodnění napadeného rozhodnutí konstatoval, že žádost stěžovatele o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody byla doplněna o osvědčení zajištěného bydlení i zaměstnání pro případ

podmíněného propuštění a že z výpovědi stěžovatele u veřejného zasedání vyplynulo, že v době od předchozího podmíněného propuštění do opětovného nástupu do výkonu trestu odnětí svobody se choval řádně, o čemž předložil zprávu Probační a mediační služby v Rychnově nad Kněžnou ze dne 3. 6. 2021, těmito skutečnostmi se okresní soud ani krajský soud vůbec nezabývaly a žádným způsobem neodůvodnily, na základě jakých skutečností dospěly k závěru, že stěžovatel zatím skutečně nepřehodnotil svůj dosavadní život a že proces resocializace nebyl ukončen. Nijak nehodnotili příslib zaměstnání a bydliště stěžovatele, nezajímaly se blíže ani o jeho aktuální rodinné zázemí, a při svém rozhodování vzaly v úvahu toliko předchozí trestní minulost stěžovatele.

46. Navíc při posuzování stěžovatelovy prognózy budoucího vedení řádného života nelze pomíjet ani to, že stěžovatel byl již podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody ve výměře čtyř let a deseti měsíců uloženého rozsudkem Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 29. 5. 2020 sp. zn. 1 T 111/2019, přičemž v řízení nebyl prokázán žádný důvod pro rozhodnutí, že se trest vykoná (§ 91 odst. 1, věta za středníkem, trestního zákoníku). Je vždy třeba respektovat pravidlo, že odsouzený se nesmí v důsledku uložení souhrnného trestu dostat do horšího postavení, než by byl, nebyl-li by ukládán souhrnný trest, ale v jednom řízení úhrnný trest. Souhrnný trest nahrazuje úhrnný trest v důsledku více řízení, výsledek však musí být stejný jako u úhrnného trestu, a to nejen z hlediska druhu a výše uloženého trestu, ale i z hlediska případného podmíněného propuštění. Obdobně je tomu i u společného trestu za pokračování v trestném činu.

47. Ústavní soud nepopírá, že předchozí trestní minulost je ve smyslu shora uvedené ustálené judikatury Ústavního soudu relevantním faktorem pro posouzení prognózy budoucího života odsouzeného, nemůže však být faktorem jediným, a nelze ji hodnotit jen izolovaně bez přihlídnutí k aktuálním poznatkům k osobnosti odsouzeného, stavu jeho nápravy a také prostředí, v němž by se ocitl po případném podmíněném propuštění na svobodu. Tyto důležité okolnosti okresní soud ani krajský soud vůbec neposuzovaly. Jejich hodnocení trestní minulosti stěžovatele tak vyznívá formalisticky.

48. Ústavní soud nevylučuje, že ve specifických případech je skutečně efektivní na odsouzeného působit delším výkonem trestu. Tento argument by ovšem neměl být použit bez bližšího vysvětlení, jak konkrétně by měl delší výkon trestu vést k nápravě odsouzeného. Domnívaly-li se obecné soudy v posuzované věci, že nápravě stěžovatele může prospět další působení nepodmíněného trestu odnětí svobody oproti již vykonané části, pak měly doplnit, jak se tak může stát, tedy například měly uvést, co by měl stěžovatel ještě učinit a jaké konkrétní aktivity by měl ve výkonu trestu ještě absolvovat, které by měly prohloubit jeho polepšení a zvýšení šancí na vedení řádného života tak, aby závěry obou soudů byly odůvodněným předpokladem ve smyslu shora uvedených obecných závěrů. Příslušné soudy však žádným způsobem neodůvodnily, na základě jakých skutečností dospěly k závěru, že stěžovatel zatím skutečně nepřehodnotil svůj dosavadní život a že proces resocializace nebyl ještě ukončen.

49. V dané souvislosti nelze přehlížet, že zamítnutí žádosti o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za situace, kdy stěžovatel vyvinul značné úsilí, aby byl účel trestu naplněn, může mít negativní důsledky na jeho resocializační proces. Pocit zmaru jej může v jeho úsilí tzv. zlomit a může se stát více náchylným vůči negativním vlivům vězeňského prostředí. Obecné soudy náležitě nevzaly v úvahu ani to, že

podmíněné propuštění odsouzeného lze spojit s vyslovením dohledu a s uložením vhodných a individualizovaných přiměřených omezení a povinností (srov. § 89 odst. 2 trestního zákoníku), pomocí nichž lze snížit riziko recidivy. Z odůvodnění jejich rozhodnutí není zřejmé, co by reálně stěžovatel mohl učinit pro to, aby svá rozhodnutí změnila a rozhodly o jeho podmíněném propuštění. Nevěnovaly se náležitě aktuální situaci stěžovatele, jeho snaze o nápravu a změnu životního náhledu (srov. sp. zn. IV. ÚS 575/21).

50. Součástí práva na soudní ochranu a ústavních záruk spravedlivého procesu vyplývajících zejména z čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) je požadavek náležitého odůvodnění soudních rozhodnutí [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 84/94 ze dne 20. 6. 1995 (N 34/3 SbNU 257), nález sp. zn. Pl. ÚS 1/03 ze dne 11. 2. 2004 (N 15/32 SbNU 131, 153/2004 Sb.)]. Smyslem odůvodnění je především seznámení účastníků řízení s úvahami, na nichž rozhodující orgán založil své rozhodnutí, a též dodržení principu vyloučení libovůle. Požadavkem na řádné odůvodnění je nutno rozumět přiměřenou míru odůvodnění. Jako celek odůvodnění rozhodnutí musí účastníkům řízení umožňovat seznatelnost těch úvah soudu, jež byly relevantní pro výsledek řízení, a tím jeho přezkoumatelnost z hlediska zákonnosti i věcné správnosti.

51. Na základě shora popsaných skutečností je třeba uzavřít, že obecné soudy uvedeným postupem porušily stěžovatelovo právo na řádně vedené soudní řízení podle čl. 36 odst. 1 Listiny, neboť napadená usnesení nebyla v uvedeném rozsahu řádně, přesvědčivě a logicky odůvodněna. Učinily-li přitom závěr o nenaplnění podmínky očekávání řádného života toliko na základě trestní minulosti stěžovatele, tj. jednání, za které již byl potrestán, porušily tím rovněž zákaz dvojího přičítání stanovený v čl. 40 odst. 5 Listiny.

52. Ústavní soud opětovně připomíná, že podstata odůvodnění soudního rozhodnutí v případě zamítnutí žádosti o podmíněné propuštění je v tom, že odsouzenému má být jasně a srozumitelně vysvětleno (aniž by toto vysvětlení muselo být rozsáhlé), jakým konkrétním způsobem má jednat, aby prokázal polepšení a aby bylo od něj možno očekávat, že povede řádný život, tak, aby měl vyšší šance při dalším projednání své žádosti o podmíněné propuštění. Každé zamítavé usnesení by tedy mělo obsahovat krátký návod pro odsouzeného, jaké konkrétní změny se od něj očekávají. V napadených usneseních ovšem stěžovatel žádný takový návod nedostal. Nelze však pominout, že by příslušné soudy jistě mohou svou argumentaci částečně zakládat i na skutečnostech, které odsouzený nemůže změnit (například na jeho předchozí trestní minulosti), tyto skutečnosti nemohou navždy zamezit možnosti podmíněného propuštění, neboť nikdy nelze vyloučit potenciální možnost, že se odsouzený změní, napraví, polepší a do budoucna od něj bude možno očekávat vedení řádného života.

53. Okresní soud tak bude ve svém novém rozhodnutí povinen materiálně posoudit, zda stěžovatel splňuje jednotlivé podmínky podmíněného propuštění, přičemž se zaměří rovněž na zvážení konkrétních okolností pro rozhodnutí, zda u stěžovatele při spojeném hodnocení přechodního výkonu trestu odnětí svobody, ze kterého byl podmíněně propuštěn, a nynějšího výkonu trestu odnětí svobody vykonávaného na základě uloženého souhrnného trestu k uvedenému předchozímu odsouzení, došlo ke skutečnému

polepšení, tedy zda stěžovatel prošel vnitřní proměnou a získal nový náhled na svůj život, na základě čehož by bylo možné též předpokládat, že přestane i přes svou trestní minulost páchat trestnou činnost. Dojde-li přes všechny shora uvedené skutkové i právní závěry Ústavního soudu okresní soud k závěru, že některá ze zákonných podmínek, kterou může stěžovatel ovlivnit, nebyla naplněna, náležitě to ve svém usnesení odůvodní a také uvede, co a jak má napravit před podáním další žádosti o podmíněné propuštění, aby bylo pro stěžovatele zřejmé, jak se má dále ve výkonu trestu odnětí svobody chovat (podrobněji k způsobu a rozsahu odůvodnění srov. nálezn sp. zn. II. ÚS 482/18, na který Ústavní soud pro stručnost v této věci v podrobnostech odkazuje). Uvedenými závěry Ústavního soudu je vázán i krajský soud, neboť podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí, a to včetně jejich nosných důvodů, závazná pro všechny orgány i osoby.

VI. Závěr

54. Protože z uvedených důvodů napadenými rozhodnutími obecných soudů došlo k porušení základních práv stěžovatele podle čl. 8 odst. 2, čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 5 Listiny, Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a podle § 82 odst. 3 písm. a) tohoto zákona napadená rozhodnutí zrušil.

55. Ústavní soud o ústavní stížnosti rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť dospěl k závěru, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 19. července 2022

Jaromír Jirsa
předseda senátu